

Полтавський державний медичний університет

АДРЕНЕРГІЧНІ АГОНІСТИ та АНТАГОНІСТИ

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Екскурс в анатомію та фізіологію адренергічного відділу нервової системи.
  2. Класифікація адренергічної дії препаратів.
  3. Фармакологія адреноміметичних засобів.
  4. Фармакологія антиадренергічних засобів.
-

ЕФЕРЕНТНА
ПЦ

ІННЕРВАЦІЯ

СЦ

П

Н-хр

АХ

Н-хр
АХ

М-хр

АХ

С

α, β -ар

НА

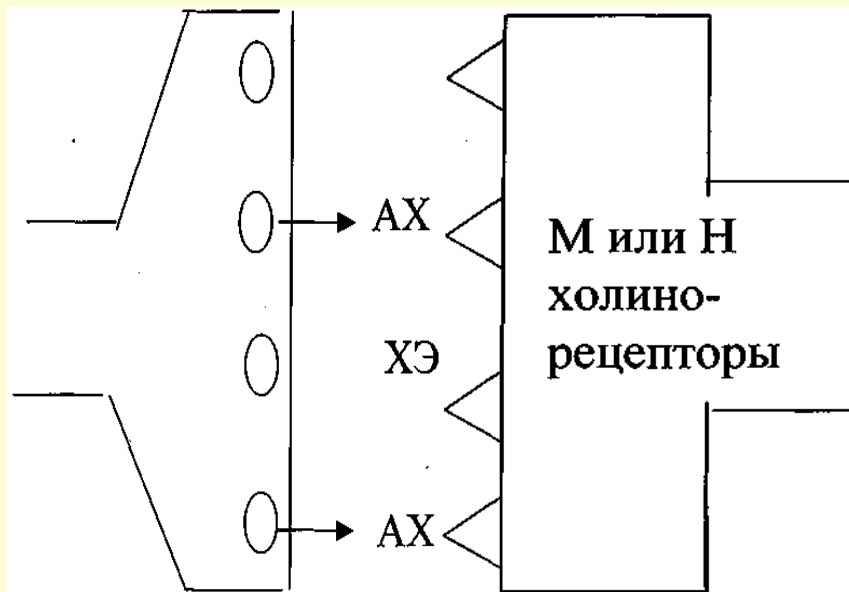
Р

Н-хр

АХ

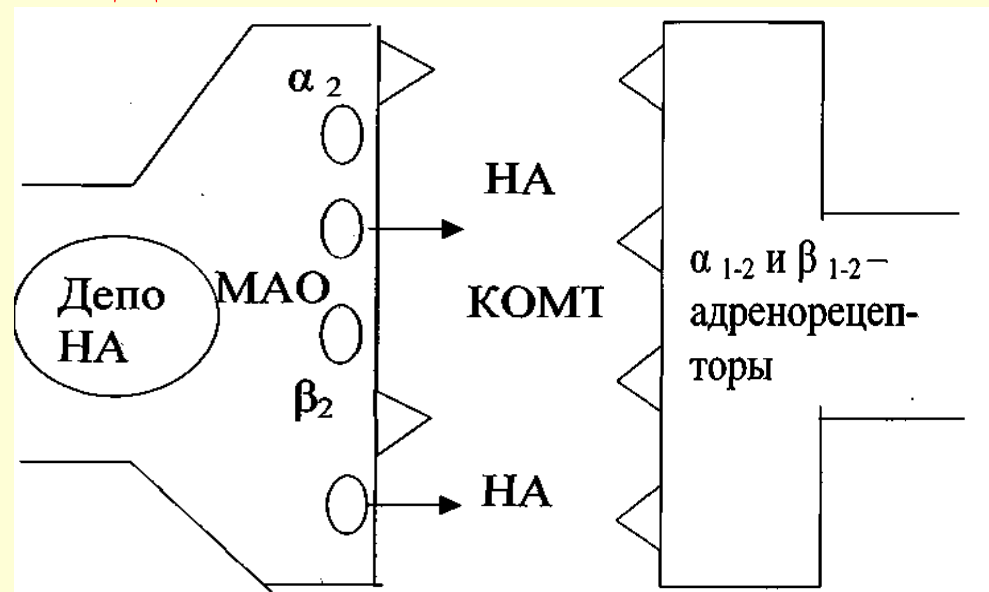
ХОЛІНЕРГІЧНИЙ СИНАПС

ХЕ – фермент холінестераза

АХ – медіатор ацетилхолін

АДРЕНЕРГІЧНИЙ СИНАПС

НА - медіатор норадреналін
 α_2 и β_2 – адренорецептори гальмівні

КОМТ - катехол-о-метилтрансфераза

МАО - моноамінооксидаза

ЕФЕКТИ ПРИ АКТИВАЦІЇ ВЕГЕТАТИВНИХ ВІДДІЛІВ

<i>Нерв</i>	<i>Орган</i>	<i>Парасимпатичний відділ</i>	<i>Симпатичний відділ</i>
Окоруховий (III пара)	Око	міоз спазм акомодатії (близькозоркість) ↓ в/очного тиску	мідріаз, параліч акомодатії (дальнозоркість) ↑ в/очного тиску
Лицьовий (VII пара)	Екзокзалози (слинні, слъозні)	Гіперсекреція	Гіпосекреція
Блукаючий (X пара)	Серце Бронхи ШКТ	Брадiкардія ↓ Спазм ↑ перистальтики	Тахікардія Ділатація ↓ перистальтики
Тазовий	Судини Матка Сечовий міхур Пряма кишка	розширення, ↓ АТ ↑ тонусу ↑ діурезу ↑ дефекації	спазм, ↑ АТ ↓ тонусу ↓ діурезу ↓ дефекації

Локалізація α -адренорецепторів

α_1 – адренорецептори (постсинаптичні)

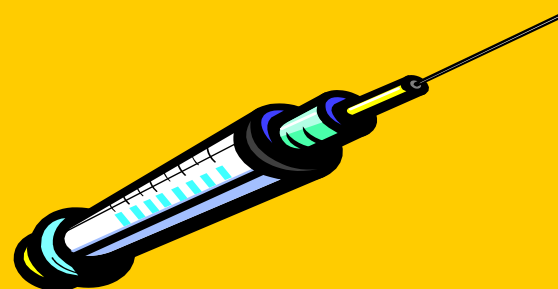
- артеріоли шкіри, слизових оболонок, брюшної порожнини, нирок, мозку
- сфінктери
- радіальний м'яз ока
- тіло матки

α_2 – адренорецептори (позасинаптичні)

- інтима судин (реагують на адреналін)

α_2 – адренорецептори (пресинаптичні, гальмівні)

- судиноруховий центр в ЦНС

Локалізація β - адренорецепторів

β_1 – адренорецептори

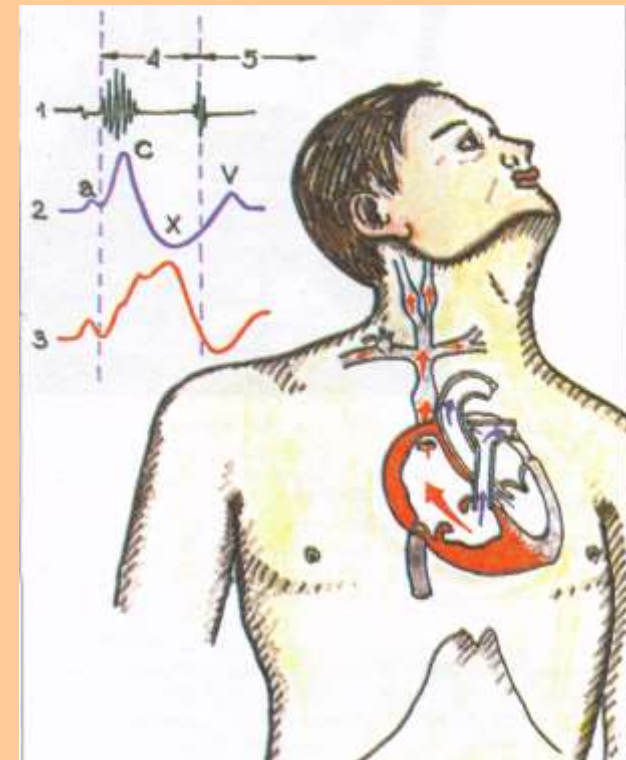
- **серце**

β_2 – адренорецептори

- **судини** (аорта, крупні артерії)
- **гладком'язові органи**
- обмін вуглеводів (гліколіз)
- обмін жирів (ліполіз)

γ – адренорецептори

- **печінка**
- **скелетні м'язи**

Адренопозитивні засоби

I. α, β – адреноміметики:

1. Прямої дії – епінефрину гідротартрат (адреналін)
2. Непрямої дії – ефедрину гідрохлорид

II. α - адреноміметики:

- норепінефрину гідротартрат (α_{1-2}, β_1)
(норадреналін)
- фенілефрин (α_1, α_2) (мезатон)
- нафазолін, ксилометазолін (α_2)

III. β – адреноміметики:

1. Неселективні (β_{1-2})

- ізопреналін (ізадрин, еуспіран)

2. Селективні (β_2)

- сальбутамол
- фенотерол (партусистен), кленбутерол

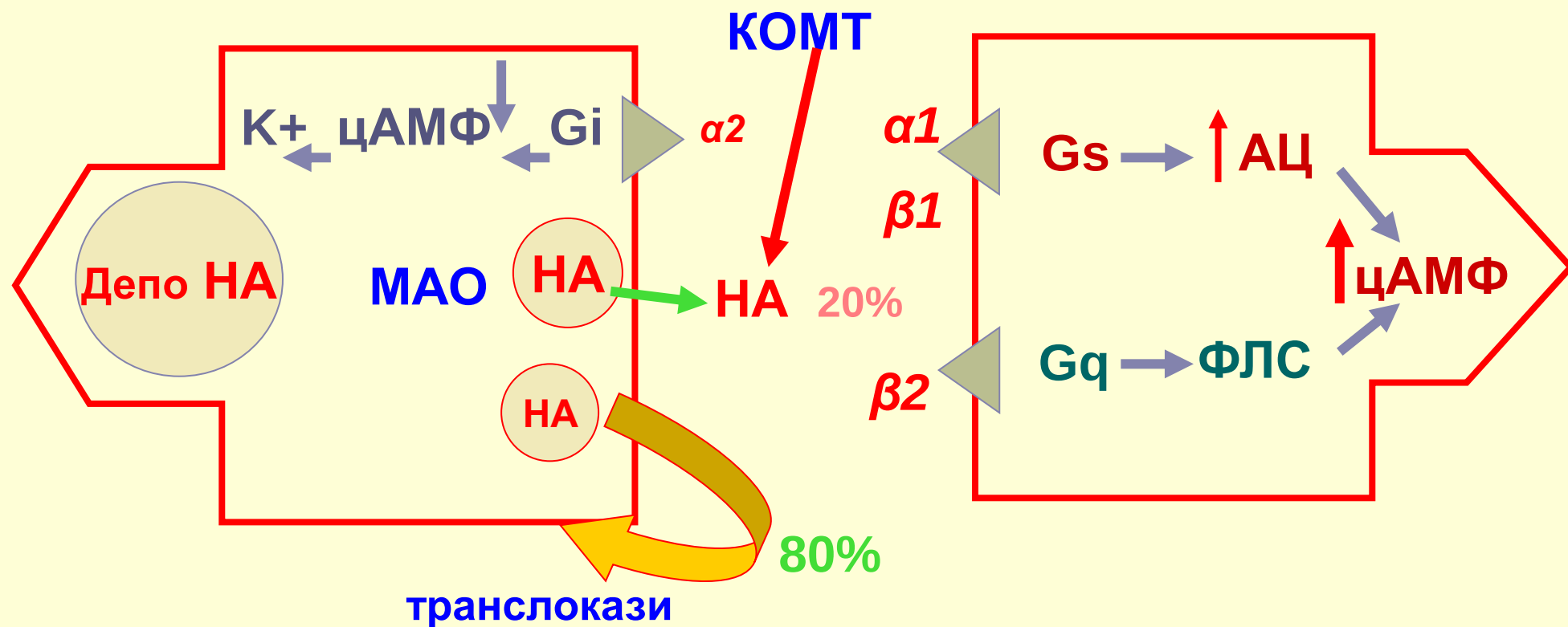
3. Селективні (β_1)

- добутамін

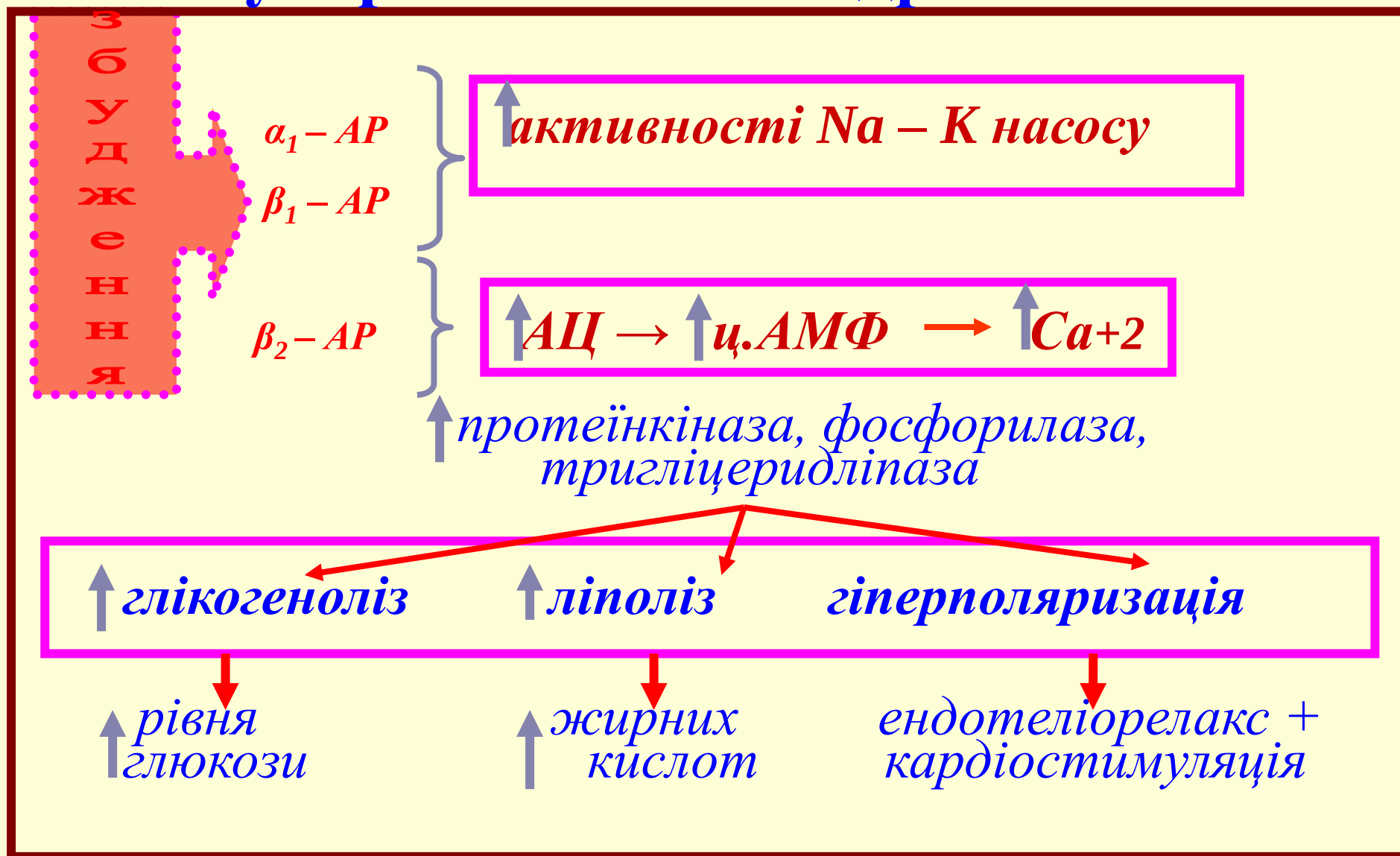
Механізм адреноміметичної дії

Адреналін

ортодіоксибензол – фенілалкіламін
- катехоламін

Молекулярні механізми адреноміметиків

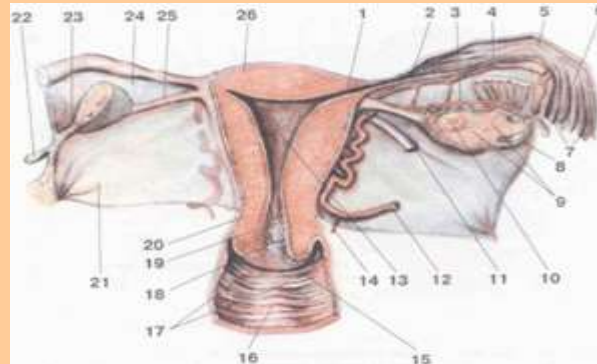

Фармефекти Епінефрину

- Кардіостимулюючий
- Адреноміметичний
- Вазоконстрикторний
- Бронходилатуючий

- Мідріатичний
- Гіперглікемічний
- Гіперліпідемічний
- Токолітичний

МАТКА

невагітна

↑ активність α_1

утеротонічний (↑ тонус)

вагітна

↑ активність β_2

токолітичний (↓ тонус)

Показання Епінефрину

- *Анафілактичний шок*
  - *Серцеві блокади та зупинка серця*
  - *Напади бронхіальної астми*
  - *Гіпоглікемічна кома*
  - *Пролонгування та посилення дії місцевих анестетиків (1 крапля на 5 мл анестетика)*
  - *Відкритокутова глаукома*
  - *Кон'юнктивіт, риніт*
-

Побічні ефекти Епінефрину

- Тахіаритмія
- $\uparrow$ АТ $\longrightarrow$ набряк легень
- Ішемія, некроз органів
- Гіперглікемія, $\downarrow$ інсуліну (β_2 – АР)
- Синдром “рикошету” (бронхоспазм)
- Синдром “замикання” легень (набряк слизової бронхів)
- Синдром “німих легень” (ексудат у бронхах)

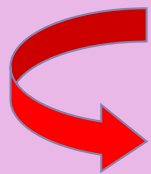

Особливості Норепінефрину

Катехоламін – α_{1-2}, β -адреноміметик

В/В

**Гіпертензивний ефект
при судинному колапсі**

ПД: некроз тканин при п/шк і в/м введенні

Заборонено при:

ППК: кардіогенний шок, геморагічний шок,
фторотанові аритмії

Фармакологія Ефедрину

Алкалоїд ефедри хвоцовой

Непрямий адреноміметик

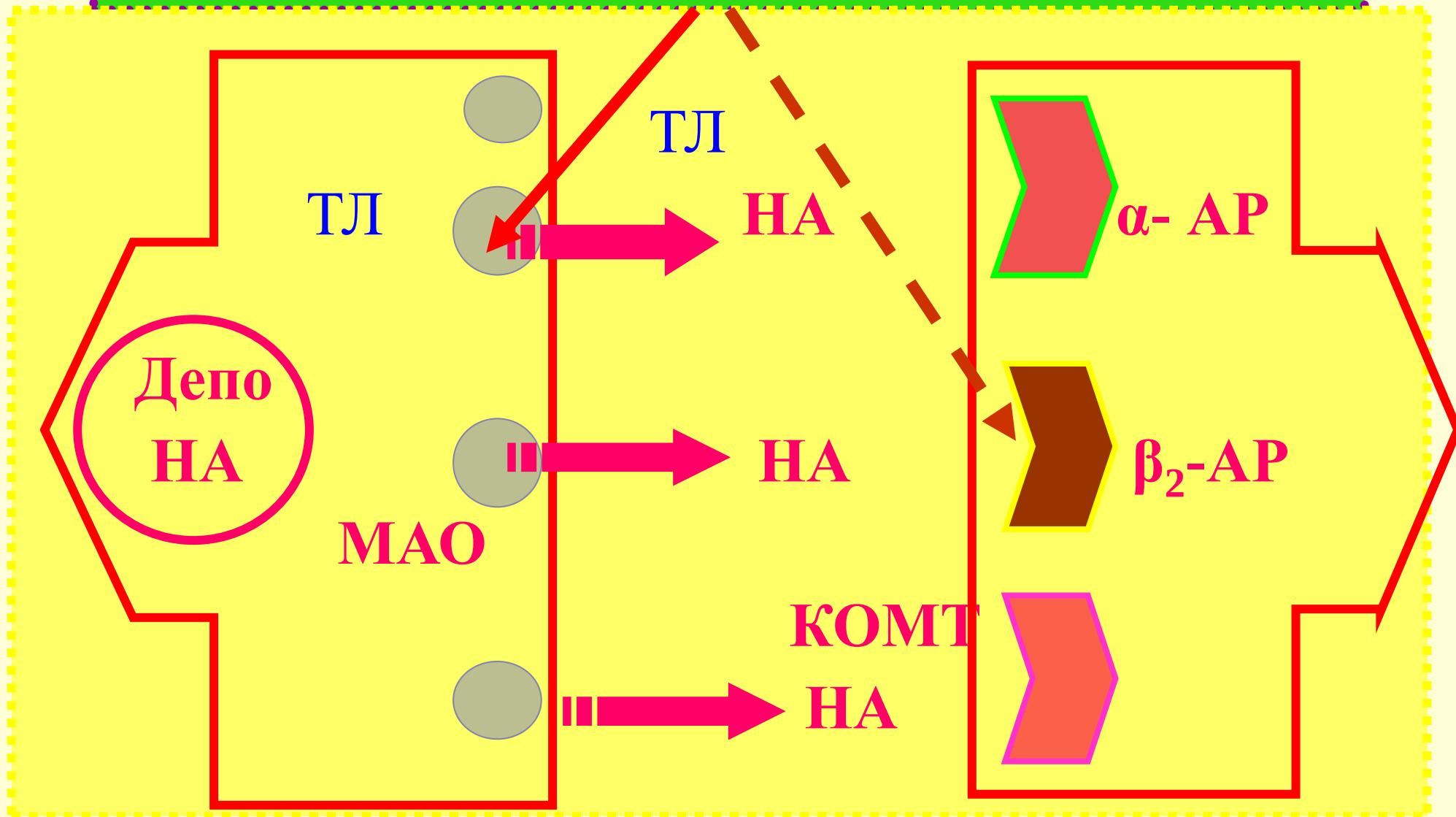
*Бронходілатуючий,
психостимулюючий (наркотикоподібний)
гіпертензивний*

*при бронхіальній астмі, гіпотонії, енурезі,
отруєнні снодійними, наркотиками*

ПД: *безсоння, аритмії, тахіфілаксія*

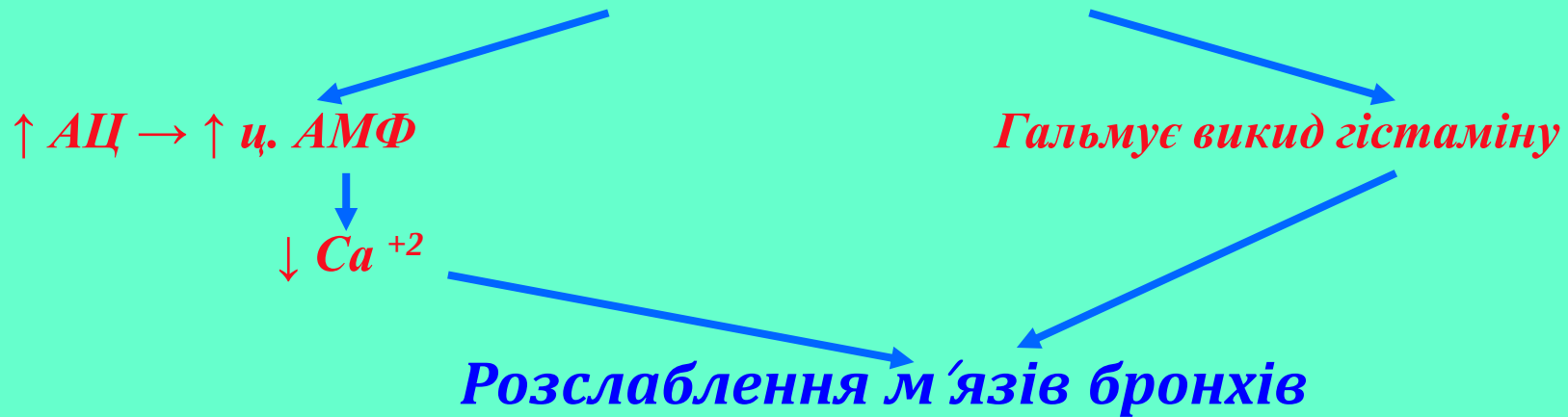
Механізм дії ефедрину

Особливості ізадрину

Аналог катехоламінів - β_1, β_2 – адреноміметик

АНТИАРИТМІЧНИЙ, БРОНХОДІЛАТУЮЧИЙ, ГІПОТЕНЗИВНИЙ

ПК: БРОНХІАЛЬНА АСТМА, БЛОКАДИ СЕРЦЯ, БРАДІКАРДІЯ

ПД: АРИТМІЇ, ГІПЕРГЛІКЕМІЯ, ГІПОТОНІЯ

сальбутамол

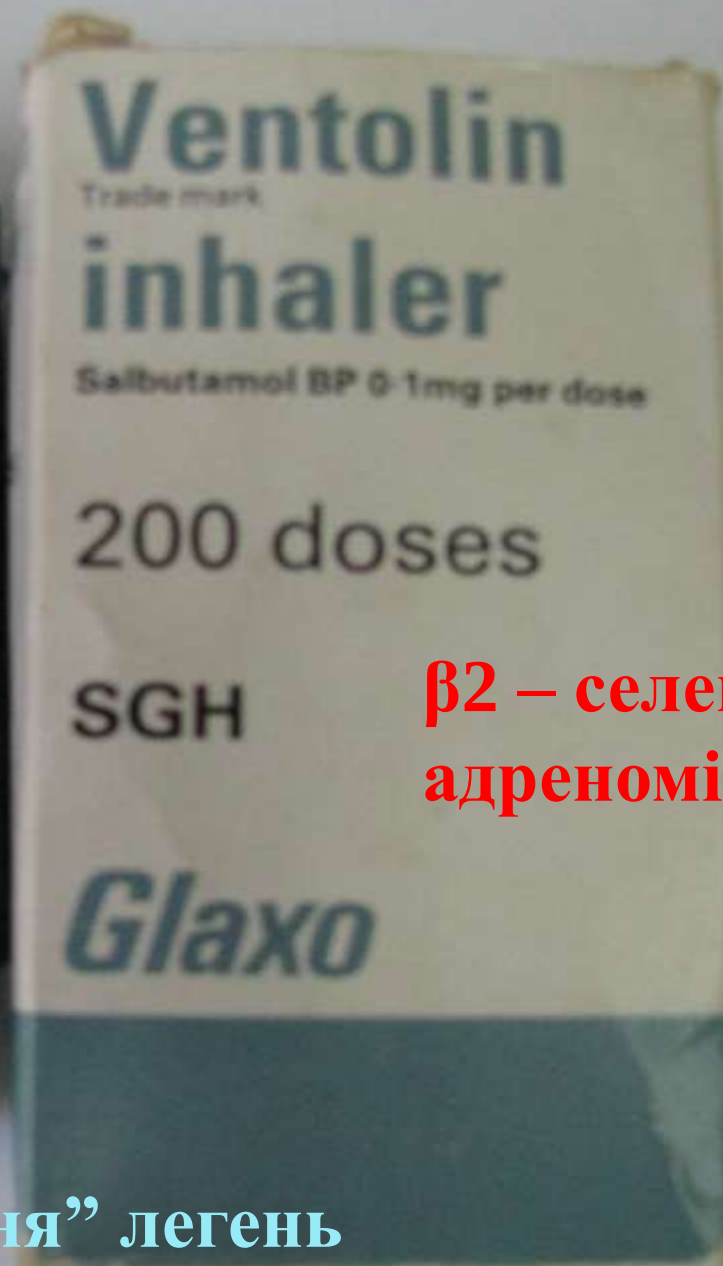
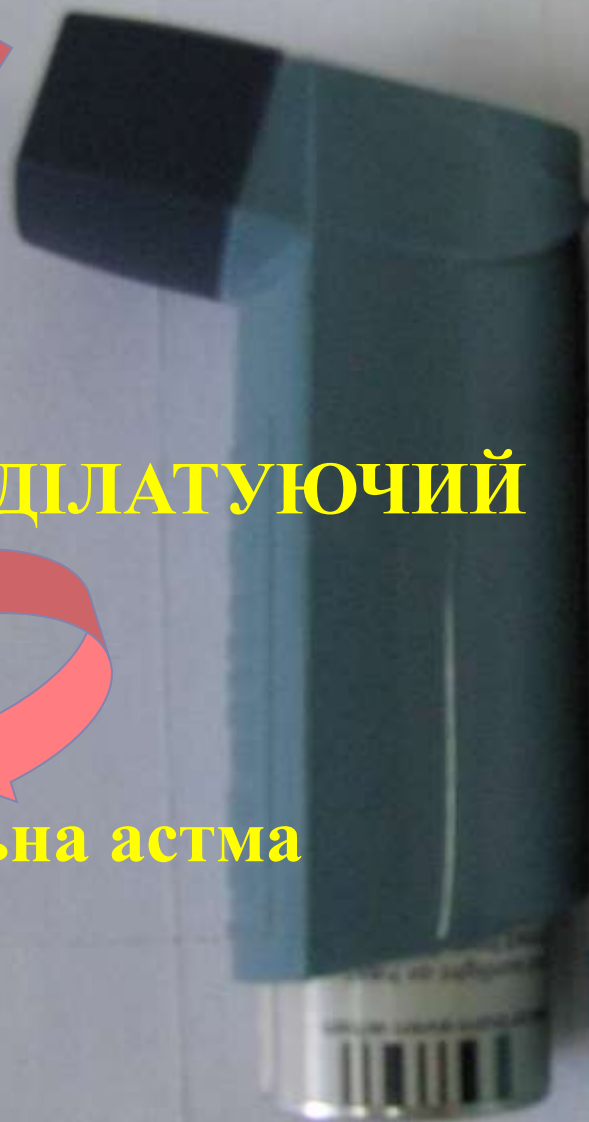

БРОНХОДІЛАТУЮЧИЙ

бронхіальна астма

ПД: феномен “замикання” легень

**β 2 – селективний
адреноміметик**

Антиадренергічні засоби

1. Альфа, бета-адреноблокатори:
лабеталол (трандат), карведілол

2. Альфа-адреноблокатори:

- дигідроерготамін
- тропафен
- фентоламіну гідрохлорид
- **празозин** (пратісол)
- доксазозин, теразозин
- ніцерголін (серміон)

Антиадренергічні засоби

3. Бета-адреноблокатори:

- а) неселективні – анаприлін (пропранолол)
- б) селективні – метопролол, бісопролол, талінолол, атенолол, небіволол

4. Симпатолітики:

– резерпін, октадин, метилдофа

ПРОПРАНОЛОЛ

$\beta_{1,2}$ – АДРЕНОБЛОКАТОР - індуктор мікросомального окислення

**ГІПОТЕНЗИВНИЙ, АНТИРЕНІНОВИЙ, АНТИАРИТМІЧНИЙ,
АНТИАНГІНАЛЬНИЙ**

при **ГІПЕРТОНІЧНІЙ ХВОРОБИ, ТАХІАРИТМІЇ, СТЕНОКАРДІЇ,
ФЕОХРОМОЦИТОМІ**

**ПД: БРОНХОСПАЗМ, ГІПОГЛІКЕМІЯ, КАРДІОБЛОКАДИ,
ДЕПРЕСІЯ, ДИСПЕПСІЯ**

**ППК: БРОНХІАЛЬНА АСТМА,
ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ**

МЕТОПРОЛОЛ

В1-селективний – АДРЕНОБЛОКАТОР

**ГІПОТЕНЗИВНИЙ, АНТИАРИТМІЧНИЙ,
АНТИАНГІНАЛЬНИЙ**

**при ГІПЕРТОНІЧНІЙ ХВОРОБІ,
ТАХІАРИТМІЇ, СТЕНОКАРДІЇ**

**на фоні БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ,
ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ**

НЕВІБОЛОЛ

$\beta 1$ -АБ + $\uparrow$ NO (ERF)

вазоділатація

гіпотензія

антиагрегантність

люзітропність

(діастолічна кардіорелаксація)

ЕСЕНЦІАЛЬНА ГІПЕРТОНІЯ, ІХС

ТЕСТ Крок 1

1. Лікар швидкої допомоги був викликаний до жінки 40-ка років з приводу нападу бронхіальної астми з явищами стенокардії, лікар ввів хворій належний препарат. Який із наведених препаратів найбільш ефективний для невідкладної допомоги?

Сальбутамол

Ефедрин

Адреналін

Атропін

Платифілін

2. Офтальмолог з діагностичною метою (розширення зіниць для огляду очного дна) використав 1% розчин мезатону. Мідріаз, викликаний препаратом, обумовлений:

Активацією альфа1-адренорецепторів

Активацією бета1-адренорецепторів

Активацією бета2-адренорецепторів

Блокадою бета1-адренорецепторів

Активацією М-холінорецепторів

